

POSTANOWIENIE

5 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 5 września 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.R. i T.R.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 21 grudnia 2023 r., I ACa 609/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(a.d.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 stycznia 2023 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie z powództwa M.R. i T.R. przeciwko Bankowi S.A. w W. (dalej Bank) ustalił, że bliżej opisana umowa kredytu hipotecznego zawarta przez strony jest nieważna, zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 211.266,97 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 16 września 2017 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 21 grudnia 2023 r wstrzymał wykonanie pkt II zaskarżonego wyroku do czasu zaofiarowania przez powodów stronie pozwanej zwrotu otrzymanego świadczenia w kwocie 347 122 zł albo zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty, uwzględniając podniesiony przez pozwanego w toku postępowania apelacyjnego

zarzut zatrzymania; oddalił apelację oraz obciążył pozwanego kosztami postępowania apelacyjnego.

Pozwany Bank wniósł skargę kasacyjną opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynie kasacyjnej objętej art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a to 1/.art. 189 k.p.c. w kontekście występujących w orzecznictwie rozbieżności co do kwestii, czy kredytobiorcy posiadają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy, w przypadku gdy przysługuje im dalej idące roszczenie o zapłatę; 2/.art. 385² k.c. w kontekście umów kredytów indeksowanych do waluty obcej co do kwestii, czy: 1) zakres obowiązku informacyjnego banku wobec kredytobiorcy w zakresie ryzyka kursowego związanego z umową kredytu indeksowanego do waluty obcej należy oceniać z uwzględnieniem wymogów prawnych (albo ich braku) oraz rekomendacji organów nadzoru bankowego obowiązujących w chwili zawarcia umowy w tym zakresie, czy

też dopuszczalne i prawidłowe jest obarczanie obecnie banku niespełnieniem bliżej nieokreślonych obowiązków informacyjnych, nie znajdujących podstawy prawnej, 2) czy dopuszczalne i prawidłowe jest zakwestionowanie przez sąd należytego spełnienia przez bank wobec kredytobiorców obowiązku informacyjnego przed zawarciem umowy kredytu poprzez posłużenie się w tym zakresie zwrotami ogólnikowymi, z których nie wynikają konkretne kryteria realizacji przedmiotowego obowiązku; 3/. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. co do zakresu ewentualnej abuzywności postanowień dotyczących indeksacji i kwestii, czy uznając za abuzywne postanowienia umowne sąd powinien określić w sposób konkretny zakres tej abuzywności, tj. wskazać na konkretne postanowienia rozumiane jak normy prawne, reguły postępowania, a nie jednostki redakcyjne, a ponadto czy powinien uzasadnić przyjęty zakres abuzywności, w szczególności: dlaczego uważa za zasadną i konieczną eliminację całego mechanizmu indeksacji (postanowień, które ten mechanizm określają).; 4/. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1646 z późn. zm., dalej: „prawo bankowe”). co do charakteru postanowień określających mechanizm indeksacji kredytu do CHF i kwestii, czy postanowienia określające zasadę i sposób indeksacji kredytu do CHF mają charakter uboczny i kształtują jedynie dodatkowy mechanizm wykonania umowy, czy też dotyczą głównych świadczeń stron, a w tym drugim przypadku, jak należy rozumieć przedmiotowe pojęcie i czy postanowienia określające główne świadczenia stron są tożsame z postanowieniami określającymi elementy przedmiotowo istotne umowy a w konsekwencji, czy prawidłowe jest stwierdzenie przez sąd nieważności umowy z powodu eliminacji postanowień określających główne świadczenia stron; 5/. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 prawa bankowego w zw. z art. 58 § 1 k.c. co do charakteru postanowień dotyczących indeksacji kredytu do waluty obcej i kwestii, czy stanowią one o jego naturze i ich ewentualna abuzywność powoduje podważenie (istoty) nawiązywanej więzi prawnej czy też prawidłowe jest rozumienie ustawowej przesłanki właściwości (natury) stosunku prawnego w sposób wąski i odniesienie jej do elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że na gruncie przyczyny kasacyjnej ujętej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

rozbieżności w orzecznictwie należy interpretować jako brak zgodności rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy, wykładane lub stosowane w sposób prowadzący do odmiennych - zróżnicowanych albo sprzecznych - orzeczeń albo decyzji procesowych. Wskazując na tę przyczynę kasacyjną, skarżący powinien opisać, na czym polega trudność w interpretacji określonych przepisów prowadząca do niepożądanego wyżej stanu oraz zilustrować swoje twierdzenia przykładami takich rozbieżnych rozstrzygnięć.

Sformułowane przez skarżącego wątpliwości prawne zostały już rozstrzygnięte w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) oraz Sądu Najwyższego. Wskazano w nim, że określenie wysokości świadczenia z tytułu zwrotu kredytu obciążającego konsumenta z odwołaniem do tabel kursów walut obcych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem, narusza równorzędność stron, w związku z czym tego rodzaju postanowienia umowne mają charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., a zatem podlegają kontroli, jeśli nie zostały sformułowane w jednoznaczny sposób (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Postanowienia umowne są wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, gdy umowa przedstawia w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, umożliwiając konsumentowi orientację, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, co do wpływających dla niego z tej umowy konsekwencji ekonomicznych (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 3 października 2019 r., C-260/18 oraz z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; wyroki Sądu

Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22). Sąd Najwyższy wyjaśnił już również, że klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa określająca przeliczenie zobowiązań stron (tzw. klauzula spreadowa) - w ramach przyjętego w umowie mechanizmu waloryzacji są ze sobą ściśle powiązane, co ma istotne znaczenie z perspektywy oceny, czy określają one główne świadczenia stron, czy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a także w płaszczyźnie możliwości utrzymania umowy w mocy, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i dalsze powołane tam orzecznictwo). Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo, co oznacza, że ocena niedozwolonego charakteru postanowienia nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy - w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1. poz. 2). Uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one - z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy - bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to tylko możliwe. Stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następczo świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18 i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD, 2021, Nr 2, poz. 20, z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22). Sąd Najwyższy wyłączył także

dopuszczalność zastąpienia abuzywnych postanowień umownych przepisami dyspozytywnymi lub zwyczajami, przez zastosowanie średniego kursu NBP w oparciu o art. 358 § 2 k.c. lub art. 41 prawa wekslowego, ewentualnie w oparciu o wykładnię umowy przy zastosowaniu art. 65 k.c. (zob. wyroki z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Wskazał, że jeżeli bez niedozwolonych postanowień umownych umowa nie może obowiązywać, a nie są spełnione przesłanki uzupełnienia luki przez regulację zastępczą i konsument nie wyraził świadomie i swobodnie woli sanowania postanowienia, umowa jest trwale bezskuteczna (nieważna), a podstawą tej nieważności jest art. 58 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21; z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23; z 9 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22). Sąd Najwyższy wypowiedział się także co do znaczenia nowelizacji prawa bankowego dokonanej tak zwaną ustawą antyspreadową czyli ustawą z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984) dla bytu prawnego umów zawartych przed wejściem w życie tej noweli (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22). Wypowiedziano się także za istnieniem interesu prawnego konsumenta w żądaniu przez niego ustalenia nieważności umowy kredytu (ściślej ustalenia nieistnienia wynikającego z niej stosunku prawnego kredytu – zob. uzasadnienie uchwał Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, Nr 3, poz. 31, uchwały Sądu Najwyższego z 23 września 2010 r., III CZP 57/10, OSNC 2011, Nr 2, poz. 14 i z 15 września 2020 r., III CZP 87/19, OSNC 2021, Nr 2, poz. 11 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22; z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22; z 6 listopada 2015 r., II CSK 56/15, z 17 lutego 2016 r., III CSK 148/15, z 10 maja 2021 r., I CSKP 64/21, OSNC 2022, Nr 3, poz. 28 oraz z 20 czerwca 2022 r., II CSKP 701/22).

Przyjęcia skargi do rozpoznania nie uzasadnia także problematyka spoczywającego na banku obowiązku informacyjnego względem konsumenta o

ryzykach związanych z zawarciem umowy o kredyt indeksowany (denominowany) do waluty obcej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego - uwzględniającym orzecznictwo TSUE - przyjęto, że w odniesieniu do klauzul walutowych nie jest wystarczające deklaratywne oświadczenie przez konsumenta, że został poinformowany o ryzyku walutowym i akceptuje to ryzyko, a ciężar udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informacje spoczywa na przedsiębiorcy. Wielokrotnie wyjaśniano także, jakie standardy powinny być spełnione by uznać, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym z uwzględnieniem, że istotne są w tym względzie kryteria obiektywne. Prawidłowa informacja powinna uświadamiać konsumentowi, że ryzyko silnej deprecjacji złotego jest trudne do oszacowania w perspektywie długoterminowej i pozostaje realne. W konsekwencji nie może polegać na podawaniu informacji historycznych o wahaniach waluty indeksacji w okresie nieadekwatnym do czasu trwania umowy, czy upewnianiu konsumenta, że waluta indeksacji jest stabilna, a zagrożenia i ryzyka jedynie hipotetyczne i nieprawdopodobne. Przeciwnie, prawidłowa informacja powinna uświadamiać konsumentowi, że może dojść do sytuacji, w której rozmiar deprecjacji waluty indeksacji może spowodować utratę jego zdolności do spłaty kredytu, z czym może się wiązać poważne ryzyko utraty nieruchomości obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. Sąd Najwyższy zastrzegał także w tym kontekście że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany, wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, iż bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (zob.m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22.; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22.; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22; i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

Dostrzeżenia także wymaga, że wykładnia prawa unijnego dokonywana przez TSUE – w tym w zakresie spoczywającego na banku obowiązku informacyjnego - ma charakter deklaracyjny i jest skuteczna *ex tunc*, znajduje zatem zastosowanie - poza sytuacjami, gdy Trybunał zdecyduje się na ograniczenie skutków czasowych przyjmowanych przez siebie wykładni - także do stosunków prawnych powstałych przed wydaniem wyroku (zob.m.in. wyroki z 8 kwietnia 1976 r., 43/75, Gabrielle Defrenne przeciwko Societe Anonyme Belge de Navigation Aérienne Sabena, ECR 1976, s. 455 i z 6 marca 2007 r., C-292/04, Wienand Meilicke, Heidi Christa Weyde i Marina Stöffler przeciwko Finanzamt Bonn-Innenstadt oraz wyrok Sądu Najwyższego z 14 marca 2025 r., II CSKP 2330/22). Podniesiona zaś przez skarżącego wątpliwość dotycząca dopuszczalności zakwestionowania przez sąd spełnienia tego obowiązku poprzez użycie ogólnikowych zwrotów, z których nie wynikają konkretne kryteria realizacji tego obowiązku, została sformułowana w oderwaniu od ocen prawnych i ustaleń faktycznych Sądów *meriti* i jako taka nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Z motywów zaskarżonego orzeczenia wynika bowiem, że Sąd drugiej instancji odniósł się obszernie do przywołanego wyżej stanowiska Sądu Najwyższego i TSUE, a dokonując oceny, że w realiach sprawy pozwany bank nie uczynił zadość obowiązkowi informacyjnemu, wskazał, że pozwany nie dołożył choćby minimum staranności, aby poinformować powodów o istniejącym ryzyku walutowym, a w szczególności nie przedstawił konsumentom symulacji wysokości raty kredytu w sytuacji, gdyby kurs waluty znacznie wzrósł tj. o 50 czy 100 %, co dopiero mogłoby zobrazować im faktyczne ryzyko wynikające z umowy kredytu.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji.

(a.d.)

[SOP]

